

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันยังมีความไม่แน่นอน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม และอาจรวมไปถึงผู้ส่งออกสินค้าทางการเกษตรอีกหลายราย กับปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ความไม่แน่นอนทางการเมือง ค่าเงินบาทที่ผันผวน สถานการณ์ความไม่สงบ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศทั้งสิ้น

การเกษตรถือเป็นอาชีพหลักของประเทศไทยซึ่งสืบทอดมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เกษตรกรก็ยังต้องแบกรับกับปัญหาความยากจนภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศโดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ไม่ว่ายุคใดสมัยใด การพัฒนาประเทศเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม เกษตรต้องอยู่บนพื้นฐานความพร้อมของทรัพยากร ประกอบกับการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านวิชาการของภาครัฐไปยังเกษตรกรได้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ผลผลิตทางการเกษตรยังถือว่าเป็นปัจจัยหลักในภาคอุตสาหกรรมที่มีผลต่อเนื่องจากภาคเกษตรกรรม รวมทั้งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศ

ในปี พ.ศ. 2549 ผลผลิตข้าวโลกมีประมาณ 415.5 ล้านตัน การบริโภคข้าวมีประมาณ 413.2 ล้านตัน และการค้าข้าวโลกมีประมาณ 27.6 ล้านตัน ในจำนวนนี้ คาดว่า ประเทศที่จะส่งออกได้เพิ่มขึ้นจากที่ประมาณการไว้เดิม ได้แก่ ไทยจะส่งออกประมาณ 7.4 ล้านตัน (27%) อินเดีย 5.0 ล้านตัน (18%) และปากีสถาน 3.0 ล้านตัน (11%) ส่วนเวียดนามและสหรัฐฯ ส่งออกลดลงเหลือ 4.7 ล้านตัน (17%) และ 3.3 ล้านตัน (12%) ตามลำดับ (รายงานสถานการณ์สินค้าส่งออก กรมการค้าระหว่างประเทศ, 2550) ในสหภาพยุโรปนิยมบริโภคอาหารจากธรรมชาติกันมากขึ้น รวมทั้งอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษหรือการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะมีราคาสูงกว่าสินค้าที่ผลิตแบบธรรมดาประมาณร้อยละ 20-50 เป็นสิ่งจูงใจให้มีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น (สุคใจ , 2545) การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นรูปแบบหนึ่งของการเกษตรแบบยั่งยืน และมีเป้าหมายเพื่อการผลิตที่ปลอดภัยต่อการบริโภคและให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การผลิตข้าวอินทรีย์จะต้องควบคุมการผลิตตั้งแต่การเลือกพื้นที่จนถึงการเก็บเกี่ยวและการแปรรูปที่ต้องมีระบบการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับเป็นมาตรฐานสากล

ข้าวกล้องเป็นข้าวที่ผ่านการขัดสีจากการสีข้าวน้อยมากทำให้เมล็ดข้าวยังคงมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวชั้นในเหลืออยู่ ข้าวกล้องจึงมีประโยชน์มากกว่าข้าวขาวทั่วๆ ไป คือมีโปรตีน

ไขมัน วิตามินบีหนึ่ง วิตามินบีสอง และแร่ธาตุในปริมาณสูง ป้องกันโรคเหน็บชาและโรคแผลที่มุมปากได้นอกจากนี้ยังมีเส้นใยอาหารอยู่ในปริมาณสูงอีกด้วย (ทวีทอง, 2541) จากการที่ข้าวกล้องเป็นแหล่งของสารอาหารและเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยจึงเป็นที่ต้องการของตลาดโลกเป็นอย่างมาก

ข้าวหอมแดง (Red Hawm Rice) เชื่อว่ากลายพันธุ์มาจากมาจากข้าวขาวดอกมะลิ 105 โดยธรรมชาติ เป็นข้าวเจ้า สูงประมาณ 120 – 130 เซนติเมตร ไร่ต่อช่วงแสงอายุเก็บเกี่ยวประมาณ 20 พฤศจิกายน ลำต้นแข็ง กอตั้งใบสีเขียวอ่อน ใบโน้ม ใบตรงตกลเมล็ดข้าวเปลือกสีฟางระยะพักตัวของเมล็ดประมาณ 8 สัปดาห์ที่ท้องไข่น้อย เมล็ดข้าวกล้อง กว้าง x ยาว x หนา = 2.1 x 7.5 x 1.7 มิลลิเมตรปริมาณ อมิโลส 16.9 % ผลผลิตประมาณ 643 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นข้าวที่มีเยื่อหุ้มเมล็ดสีแดงเข้ม ข้าวสุกนุ่ม เหนียว และมีกลิ่นหอมเหมือนข้าวดอกมะลิ 105เมื่อนำมาหุง ด้านทานเปลือกกระดกสีน้ำตาล ในสภาพธรรมชาติได้ดี ก่อนข้างด้านทานโรคไหม้ (องค์ความรู้เรื่องข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2550) ลักษณะเด่นดังที่กล่าวมาจึงทำให้ได้ผลผลิตค่อนข้างสูงและเมื่อนำมาขัดสีเป็นข้าวกล้องไปขยายพันธุ์สามารถเจริญเติบโตและลดการระปนของข้าวขาวได้เป็นอย่างดี

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักแต่ยังไม่ได้คุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ ด้วยสาเหตุนี้ ทางสถาบันบริการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ทำการส่งเสริมเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์ปลูกข้าวพันธุ์หอมแดง โดยใช้เมล็ดพันธุ์ที่เป็นข้าวกล้องผ่านการขัดสีเพียงเล็กน้อยที่ยังคงมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวชั้นในเหลืออยู่นำไปเพาะปลูก ทั้งนี้เพื่อลดการกลายพันธุ์ การปะปนกับพันธุ์ข้าวชนิดอื่น เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรและพันธุ์ข้าวหอมแดงยังเป็นที่ต้องการของตลาดโลก อีกด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการยอมรับของเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพันธุ์ข้าวหอมแดงโดยใช้ข้าวกล้องในการเพาะปลูก ที่มีต่อปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านชีวภาพ และปัจจัยด้านการผลิต ของเกษตรกรที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและยังเป็นการช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1). เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเงื่อนไขวิธีปฏิบัติของการปลูกข้าวหอมแดงตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- 2). เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์โดยใช้ข้าวกล้องเป็นเมล็ดพันธุ์
- 3). เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์โดยใช้ข้าวกล้องเป็นเมล็ดพันธุ์
- 4). เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและปัญหาในการผลิตข้าวหอมแดงอินทรีย์ของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยจะใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการศึกษาวิธีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ในสถาบันบริการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้นำไปส่งเสริมเกษตรกรให้เกิดกระบวนการยอมรับการปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์โดยใช้ข้าวกล้องเป็นเมล็ดพันธุ์เพื่อลดการกลายพันธุ์ การปะปนของพันธุ์ข้าวชนิดอื่นและเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวหอมแดงอินทรีย์เพื่อการส่งออกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพันธุ์ข้าวหอมแดงอินทรีย์ อำเภอป่าเห็ญณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยทางการผลิต ไม่มีความแตกต่างกันต่อ การยอมรับของเกษตรกรอำเภอป่าเห็ญณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยคือ กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมรับการส่งเสริมการปลูกพันธุ์ข้าวหอมแดงอินทรีย์โดยใช้ข้าวกล้องในการเพาะปลูก พื้นที่อำเภอป่าเห็ญณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 100 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรที่สนใจเข้ารับการส่งเสริมในครั้งนี้ 2 ตำบล คือ ตำบลบ้านเพชรและตำบลบ้านตาล

กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. ลักษณะข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร

- อายุ
- เพศ
- ระดับการศึกษา
- จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

2. สภาพสังคมของเกษตรกร

- การรับรู้ข่าวสาร
- สถานภาพการเป็นผู้นำทางสังคม

3. สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร

- ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดิน
- แหล่งเงินกู้
- หนี้เงินกู้
- รายได้จากผลผลิตทางเกษตร
- รายได้จากผลผลิตนอกภาคการเกษตร

4. สภาพการผลิตของเกษตรกร

- พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์
- ลักษณะดิน แหล่งน้ำ การเก็บเกี่ยว
- ผลผลิตทั้งหมด
- ต้นทุนการผลิต
- ปัญหาการผลิต

5. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อเงื่อนไขวิธีการปฏิบัติการผลิตข้าวหอมแดงตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับ

- ปัจจัยทางสังคม
- ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
- ปัจจัยทางกายภาพ
- ปัจจัยทางชีวภาพ
- ปัจจัยทางการผลิต

การยอมรับการปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์ โดยใช้ข้าวกล้องเป็นเมล็ดพันธุ์

นิยามศัพท์

พันธุ์ข้าวหอมแดง หมายถึง เชื่อว่ากลายพันธุ์มาจากมาจากข้าวขาวดอกมะลิ 105 โดยธรรมชาติ เป็นข้าวเจ้าสูงประมาณ 120 – 130 เซนติเมตร ใวต่อช่วงแสงอายุเก็บเกี่ยวประมาณ 20 พฤศจิกายน ลำต้นแข็ง กอตั้งใบสีเขียวอ่อน ใบโน้ม ใบตรงดกเมล็ดข้าวเปลือกสีฟางระยะพักตัวของเมล็ดประมาณ 8 สัปดาห์ท้องไข่น้อย เมล็ดข้าวกล้อง กว้าง x ยาว x หนา = 2.1 x 7.5 x 1.7 มิลลิเมตรปริมาตร อมิโลส 16.9 % ผลผลิตประมาณ 643 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นข้าวที่มีเยื่อหุ้มเมล็ดสีแดงเข้ม ข้าวสุกนุ่มเหนียว และมีกลิ่นหอมเหมือนข้าวดอกมะลิ 105

ข้าวกล้อง หมายถึง เป็นข้าวที่ผ่านการขัดสีจากการสีข้าวน้อยมากทำให้เมล็ดข้าวยังคงมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ดข้าวชั้นในเหลืออยู่

สถาบันบริการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ หมายถึง เป็นหน่วยงานในกำกับของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ มีหน้าที่ตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าทางการเกษตร

ข้าวอินทรีย์ หมายถึง การปลูกข้าวโดยไม่ใช้สารเคมีตั้งแต่ขั้นตอนการปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว

ความคิดเห็น หมายถึง ความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการผู้ปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์ ที่มีต่อ วิธีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ กรณี การปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์ ในพื้นที่อำเภอบ้านแจ้จรงค์ จังหวัดชัยภูมิ

การยอมรับ หมายถึง การยอมรับวิธีปฏิบัติการผลิตพันธุ์ข้าวหอมแดงอินทรีย์โดยใช้ข้าวกล้องเป็นเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มเกษตรกรที่สมัครเข้าโครงการผู้ปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์ ในการส่งเสริมพื้นที่อำเภอบ้านแจ้จรงค์ จังหวัดชัยภูมิ

ปัจจัยการยอมรับ การปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์โดยใช้ข้าวกล้องเป็นเมล็ดพันธุ์ ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยทางการผลิต